కథానిక:

కపాలమోక్షం

శ్రీ వి. వి. సూర్యనారాయణ

నిర్వి రామానంద స్వాములవారు మర్నాడు వస్తున్నారని ముందు రోజే తెలిసింది, చెన్నూరు గ్రామంలో. భక్తులందరికీ గ్రామాన్ని ముస్తాబు చెయ్యడం, స్వామివారికి కావలసిన హంగులన్నీ సమకూర్చడంలో ఎవ్వరికీ ఊపిరాడ్డం లేదు. నాలుగు నెలలనుండి బూజుపడుతూన్న ఆలయం తలుపులు తెరిపించి శుభ్రపరిచారు. స్వామివారు చెప్పబోయ్యే సుధామధురోక్తులను భక్తులు సావధానంగా కూర్చొని వినడానికి ఆలయంముంగు ఖాళీజాగాలో చక్కగా పందిరి వెయ్యబడింది. స్వామివారు ఆ గ్రామంలో తొమ్మిది రోజులకంటె ఎక్కువ ఉండడానికి సావకాశం లేదని ముందే తెలపిచ్చారు. ఊళ్ళో ఉన్న మోతుబర్లూ, పలుకుబడిగలవాళ్ళూ వాటా వేసుకుని దినానికొకళ్లు చొప్పున ఆయన్ను భిక్షకు పిలిచే యేర్పాటు చేసుకున్నారు. నిజానికి ఒక్కొక్కళ్లే స్వామివారిని వరసగా తొమ్మిదిరోజులూ సేవించగల తాహతు ఉన్నవాళ్లు. కాని ఆయన అక్కడ ఉండదల్చుకున్న కాలం చాలా స్వల్పం కావడంచేత, ఆయనను సేవించే భాగ్యం అంతా సమంగా పంచుకోవాలనే సుహృద్భావంకలవాళ్లు కావడంచేతా ఆ ఊరి పెద్దలు యిలా వంతులు వేసుకోవలసి వచ్చింది

నిర్వి రామానందస్వామి అంటే సామాన్యుడు కాదు. వేదం ఎనభైరెండు పన్నాలూ ముందునుండి వెనక్కూ, వెనకనుండి ముందుకూ నిరాఘాటంగా అప్పచెప్పగల సమర్థుడు. చతుష్షష్టి కళలూ ఆయనకు కరతలామలకం అంటారు. ఆయనకు దివ్యదృష్టి కూడా ఉందని ప్రతీతి

స్వామివారి ముఖంలో భక్తులకు బ్రహ్మతేజస్సు గోచరిస్తుంది; ఆయన పలుకుల్లో మధురమైన సంగీతం వినిపిస్తుంది. ఆయన అనుగ్రహంవల్ల చాలామంది భక్తులు ఐశ్వర్యవంతులయారుట! ఆశీర్వాదాన్ని పొందిన రోగులు ఆరోగ్యవంతులయారుట!! పిల్లలేని స్త్రీలు ఆయన అనుగ్రహం కలిగిన సంవత్సరంలోగానే గుమ్మడిపళ్లలాంటి పిల్లల్నెత్తుకున్నారుట!!! అటువంటి మహత్తరమైన శక్తులు గలవాడు కావటంచేతనే, ఆయన వస్తున్నాడంటె ఊళ్లో యింత హంగామా; యింత హడావుడీనూ

నిర్వి రామానందస్వామి తమ ముప్ఫయ్యో పడిలో సన్యాసం స్వీకరించేరు. ఆయన సన్యాసం స్వీకరించడాన్ని గురించి కిట్టనివాళ్లేవో కట్టుకథలు చెప్తూ ఉంటారు. మోక్షకాములైన భక్తులకు అవి చర్చనీయాంశాలు కావు

ఇప్పుడాయనకు నలభైఅయిదు వసంతాలు నిండినా ముప్ఫయిఅయిదేళ్ల యువకుల్లాగా కనపడతారు. అలా కనపడ్డం, ఆయన ఆహారవిహారాదుల్లో చాలా నియమబద్ధంగా ఉండడంవల్ల కావచ్చు; లేక కాయకల్ప చికిత్సవల్లనైనా కావచ్చు.

స్వామివారు అపరవీరభోగ వసంతరాయుడంటే అతిశయోక్తి కాదు, ఆడా, మగా కలిసి దాదాపు వందమందిపైగా ఉన్నారాయన శిష్యులు. అంతే కాకుండా ఏనుగులూ, గుర్రాలూ, బళ్లూ, ఎద్దులూ—ఒకటేమిటి, సర్వమూ ఉన్నాయి ఆ సర్వసంగ పరిత్యాగులైన నిర్వి రామానందుల వారికి? ఆయన పాదపూజకే నూటపదహార్లు పుచ్చుకుంటారుట! భిక్షైతే వెయ్యిన్నూట పదహార్లు అక్కడ పెట్టవలసిందే!!

సర్వసంగ పరిత్యాగులకూ, మహనీయులకూ ధనంతో పనేమిటని ఎవరైనా తెలివిమాలిన కుంక ప్రశ్నించవచ్చు. కాని, యీ కట్నాలూ కానుకల్లో ఆయనకు ఒక్క దమ్మిడీ అవుసరం లేదు. అవన్నీ ఆయన పరివారాన్ని పోషించడానికి మాత్రమే స్వీకరిస్తున్నారు. ఆయన అనుచరులు ఒకరిద్దరు కనుకనా? వందమంది పైగా ఉన్నారాయె—జంతుజాలాన్ని మినహాయించుకుని.

మర్నాడు ఉదయాన్నే ఏనుగులూ, గుర్రాలూ, బళ్లూ, ఎద్లూ, లొట్టిపిట్టలూ ఆ వూరి పాటిమీద కాళ్లు పెట్టేయి. వాటిని చూడ్డంతోటే ఆ వూరి కుర్రకుంకలంతా ఊళ్లోకి సర్కస్ కంపెనీ వచ్చిందనుకొని సంతోషంతో గెంతడం మొదలుపెట్టేరు. 'సర్కస్ ఏమిట్రా! తప్పు, తప్పు. స్వాములారొస్తున్నారు,' అని చెప్పి వాళ్లను మందలించే రక్కడున్న పెద్దలంతా. ఆ మాట విన్నాక కుర్రాళ్ళలో సగం ఉత్సాహం దిగజారిపోయింది

మరో గంటకి స్వాములా రెక్కిన పల్లకీని నలుగురు సద్బ్రాహ్మణులు వేదఘోషతో మోసుకొచ్చి, ఆలయంముందు దించి ఎవరు చూడకుండా భుజాలు తడుముకుని, చేతులు ఝాడించుకున్నారు

కరణం సీతారామయ్యా, మునసబూ, బుచ్చిరెడ్డీ, వంకటేశ్వర్లూ, వీరాస్వామీ మొదలైన ముఖ్యులంతా స్వామివారి సన్నిధికి వచ్చి నించున్నారు

'ఉదయాన్నే స్వాములవారు ఏమీ తినరు. కల్తీలేని గోక్షీరం తెప్పించండి, ఒక అర్ధసేరు పుచ్చుకుంటారు' అన్నారు, స్వామివారి శిష్యగణంలో ముఖ్యుడు ముందుకొచ్చి

అక్కడున్నవారిలో బుచ్చిరెడ్డి 'చిత్తం' అని చెప్పి యింటికి బయలుదేరాడు, పాలు తీసుకొని రావడానికి

వెళ్తూన్న బుచ్చిరెడ్డిని వెనక్కి పిల్చి హెచ్చరించాడు, స్వామివారి శిష్యుడు. 'పంచదార వెయ్యకండేం, పాలల్లో. అటువంటి అపవిత్రమైన వస్తువులు గురువుగారికి పనికిరావు,' అన్నాడు

పంచదారని తెలుపు చెయ్యడానికి ఎముకలు ఉపయోగిస్తారని ఎక్కడో విన్నాడు, బుచ్చిరెడ్డి. బహుశా అందుకే పంచదార అపవిత్రమైన వస్తువు అయివుండాలి. 'అయితే, బెల్లం వేయించమన్నారా?' అన్నాడు, బుచ్చిరెడ్డి అమాయకంగా

'ఛా! ఎందుకూ? పటిక బెల్లం చాలు'

'అల్లాగే,' అని వెళ్లిపోయాడు బుచ్చిరెడ్డి

గుర్రాలకూ, ఏనుగులకూ ఊరి పొలిమేరలో పెద్దపెద్ద సాలలు వెయ్యబడ్డాయి. శిష్యులందరికీ ఇంద్రభవనంలాంటి విడిది యేర్పాటు చెయ్యబడింది. స్వామివారు మాత్రం ఆలయంలోనే కల్యాణమండపం మీద విశ్రమించారు. ఆయనకు ఎండదెబ్బ తగలకుండా మండపానికి చుట్టూ వట్టివేళ్ల చాపలు వ్రేలాడగట్టేరు, భక్తులందరూ కలిసి. వాటిని ఆరార తడపడానికి మునసబుగారి పెద్దకొడుకు వీరాస్వామి ప్రత్యేకంగా అక్కడ ఉండిపోయాడు.

గ్రామస్తులు వేసుకున్న వంతుప్రకారం స్వామివారు ఆరోజు కరణంగారింట్లో

(46-వ పేజీ చూడండి)

ఏకసంస్థగా అఖిలభారత కాంగ్రెస్‌లో ఉండాలా లేక మూడు భాషాప్రాంతాలకు మూడు ప్రదేశ్ కాంగ్రెస్‌లను అఖిలభారత కాంగ్రెస్‌లో చేర్చాలా అనే విషయమై భేదాభిప్రాయం ఏర్పడ్డానికి ఈ గోప్ప ప్రతికూలభావమే కారణం. చెన్నరాష్ట్రంలో, ఆంధ్ర, తమిళ, కర్నాటక, కేరళ కాంగ్రెస్‌లు విడివిడిగా ఉన్నట్లే హైదరాబాద్‌లో తెలంగాణా మహారాష్ట్ర కన్నడ ప్రాంతాలకు విడివిడిగా ప్రదేశ్ కాంగ్రెస్‌లు ఎందుకు ఏర్పడకూడదో బోధపడదు. ఈనాడింటికీ హైదరాబాద్ కాంగ్రెస్ ఒక మాతృసంస్థ, హైదరాబాద్ ప్రదేశ్ కాంగ్రెస్‌కి అఖిలభారత కాంగ్రెస్ మరొక మాతృసంస్థగా ఎందుకుండాలో తెలియదు. దీనివల్ల ప్రత్యేక ప్రయోజనమేదీ ఉండదు. హైదరాబాద్ కాంగ్రెస్ అనేది లేకుండా మూడు ప్రాంతాలకూ మూడు ప్రదేశ్ కాంగ్రెస్‌లను విడిగా ఉంచడం అవసరం కూడా.

ఇలాంటి ఏర్పాటువల్ల కాంగ్రెస్‌లో విభేదాలు సమసిపోతాయని ఆశపడం మాత్రం అవివేకం. కాంగ్రెస్‌లో ఐక్యతకు దీనికీ ఎటువంటి సంబంధం లేదు. [illegible] వంతగా కొన్ని నాయకవర్గాలు చరి కేంద్రంనుంచి ప్రదేశ్ కాంగ్రెస్‌లవరకూ రాజేసి కక్షలు తెచ్చారని ఎవరూ అనుకోరు. అటువంటి కుట్ర ఏదీ లేకుండానే దేశమంతటా ప్రతి ప్రాంతంలోనూ కక్షలేర్పడినాయంటే కాంగ్రెస్ సంస్థ నిర్మాణంలోనో ప్రధానాశయాలలోనో కల లోపాలే కారణాలుగాని తదితరం కావనేది స్పష్టమే. అందువల్ల కాంగ్రెస్‌లో కక్షలకూ హైదరాబాద్ కాంగ్రెస్‌ను భాషాప్రాంత సంఘాలుగా విభజించడానికీ ఎటువంటి సంబంధం లేదని గుర్తించినట్లయితే భాషాప్రాంత సంఘాల ఏర్పాటుకు ఎవరికీ ఆక్షేపణ ఉండదు.

శ్రీ తెన్నేటి విశ్వనాథం

విశాఖ జిల్లా నియోజకవర్గం నుంచి మద్రాసు శాసనసభా సభ్యత్వానికి రాజీనామా నిచ్చిన శ్రీ తెన్నేటి విశ్వనాథం గారి స్థానే ఒక సభ్యుణ్ణి ఎన్నుకోడానికి ఏర్పాటుచెయ్యబడిన ఎన్నికలో, విశ్వనాథంగారికి ప్రత్యర్థిగా కాంగ్రెస్ పార్టీ ఎవరినీ నిలబెట్టరాదని కాంగ్రెస్ అధ్యక్షులు టండన్‌గారు ఆంధ్ర కాంగ్రెస్‌కి ఆజ్ఞ ఇచ్చారు.

శ్రీ విశ్వనాథంగారు కాంగ్రెస్ పార్టీనుంచి నిష్క్రమించిన వెంటనే కాంగ్రెస్ వల్ల లభించిన శాసనసభా సభ్యత్వానికి రాజీనామా ఇచ్చారు. అయితే ఈమాటు జరిగే బై-ఎలక్షన్‌లో ప్రజాపార్టీ అభ్యర్థిగా కాక స్వతంత్ర అభ్యర్థిగా నిలిచారు. ఎన్నిక ఇంకా మాసం పైగా ఉందనగా విశాఖపట్నంలో విశ్వనాథంగారు, కాంగ్రెస్ పార్టీవారు సభలుచేసి ప్రచారం చెయ్యడం ప్రారంభించారు. కాంగ్రెస్ తరఫున కళా వెంకట్రావు, సంజీవరెడ్డి, గోపాలరెడ్డి ప్రభృతులు సభలో ఉపన్యాసాలిచ్చారు. అయితే కాంగ్రెస్ అభ్యర్థిని నిర్ణయించడానికి జాగయింది. నియోజకవర్గంలోని ప్రజల వైఖరిని కూడా ఆ నాయకులు గమనించారు. స్వతంత్ర అభ్యర్థిగా నిలబడుతున్నందువల్ల, శాసనసభలో కాంగ్రెస్ పార్టీకో సహకరించడానికి విశ్వనాథంగారు ఒప్పుకునేటట్లయితే కాంగ్రెస్ పార్టీ ప్రత్యర్థిని నిలబెట్టరని కళా వెంకట్రావుగారు ఒక ప్రకటన చేశారు. అటువంటి వాగ్దానం ఇవ్వలేరనీ, శాసనసభలో అనుసరించబడే కార్యక్రమాల గుణదోషాలనుబట్టి మంచివైతే సహకరించగలరనీ లేకపోతే సహకరించలేరనీ విశ్వనాథంగారు స్పష్టపరిచారు. ఆపైన ఆంధ్ర కాంగ్రెస్ శ్రీకందాళ సర్వేశ్వరశాస్త్రిగారిని ప్రత్యర్థిగా నిలబెట్టడానికి నిర్ణయించి, నామినేషన్ దాఖలు చెయ్యవలసిందని శాస్త్రిగారికి తెలియచేశారు. శాస్త్రిగారు నామినేషన్ దాఖలుచేసిన తరవాత టండన్‌గారి ఆజ్ఞ వచ్చింది. విశ్వనాథంగారి వరస సక్రమంగా ఉంది కాబట్టి వారిని పోటీలేకుండా ఎన్నుకోబడనివ్వాలని వారి ఆజ్ఞ. ఆపైన ఆంధ్రకాంగ్రెస్ ఈ ఆజ్ఞను పాలించడం, శాస్త్రిగారు నామినేషన్ ఉపసంహరించుకోవడం జరిగింది. ఇంక విశ్వనాథంగారు పోటీలేకుండా ఎన్నుకోబడతారు.

ఈ సందర్భంలో టండన్‌గారు పాటించిన సూత్రాన్ని అభ్యర్థులూ, వోటర్లు కూడా గమనించవలసిన అవసరం ఉంది. ఎన్నికలలో వోట్లు ఇచ్చే వోటర్లు కాని, అభ్యర్థులను నిలబెట్టే పార్టీలు కాని అభ్యర్థుల గుణగణాలను కూడా గమనించాలి. ఆయా పార్టీల కార్యక్రమాల్ని చూసి ఆ పార్టీల అభ్యర్థులకు వోటు చెయ్యకూడదు. పార్టీల కార్యక్రమాలతోపాటు అభ్యర్థుల గుణగణాలను పరిశీలించాలి. నిజం చెప్పవలసివచ్చినా రెండు అబద్ధాలతోగాని చెప్పలేనివారు, పార్టీలలో చేరి ఆపార్టీల కార్యక్రమాల్ని విశ్వసించక ఆపైన భగ్నపరిచేవారు, తీరా ఎన్నికైన తరవాత కక్షలు కుతంత్రాలూ తప్ప ఇతర రాజకీయ సేవ నెరుగనివారు అనేకులు ఈనాడు శాసనసభ్యులై వెలుగుతున్నారు. ఇటువంటి సభ్యులవల్ల వారి పార్టీలకే ముప్పు. అందువల్ల వోటర్లు పార్టీలూ కూడా అభ్యర్థుల్ని కూడా గమనించకపోతే ఎన్నికలు పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వాలూ నిరర్థకం కాగలవు. ★

కపాలమోక్షం

(7-వ పేజీ తరువాయి)

భిక్ష చెయ్యాలి కరణం, సీతారామయ్య స్నానంచేసి, ముఖానికి, చేతులకూ విభూతి పూసుకుని, పీతాంబరధరుడై శుచిగావచ్చి స్వామివారియెదుట నమ్రతగా నిలిచాడు. ఇంతలో బుచ్చిరెడ్డికూడా వచ్చి ఎర్రగాకాచి కలకండతో శుద్ధిచేసిన గోక్షీరాన్ని స్వామివారి ముందుంచి తను వెనక్కి తొలిగాడు. స్వామివారు ఓసారి ఈశ్వరుణ్ణి ధ్యానించి గోక్షీరాన్ని పుచ్చుకుని బరువుగా త్రేన్చారు. ధన్యుడైనట్లు సంతోషించాడు బుచ్చిరెడ్డి.

స్వామివారు పాత్రను క్రిందపెట్టి కరణంగారివైపు సాభిప్రాయంగా చూస్తూ మందహాసం చేశారు, 'ఏమిటి విశేషం?' అన్నట్లు.

సీతారామయ్య చేతులు రెండూ జోడించి, నమ్రత ఉట్టిపడేటట్లుగా విన్నవించుకున్నాడు. 'తమరికి యీరోజున మాయింట భిక్ష ఏర్పాటు చేస్తున్నాను. అనుగ్రహించాలి.'

'మీ ఊరివారు మాయందు చూపే భక్తికి చాలా సంతోషిస్తున్నామురా' మళ్లా స్వామివారి ముఖంమీద మందహాసం మెరిసింది. ఆయన అందర్నీ 'ఒరే!' అనే సంబోధిస్తారు.

వంటప్రయత్నాలు చేయించడానికి సీతారామయ్య అక్కడినుండి కదిలి వెళ్లిపోయాడు. స్వామివారే కాకుండా గ్రామస్థులలో భక్తులందరూకూడా తన ఆతిథ్యం స్వీకరించి తనను తరింపజెయ్యాలని వేడుకున్నారు కరణంగారు.

ఎంత తొందరగా ముగించాలనుకున్నా, అందరి భోజనాలూ పూర్తయేసరికి అపరాహ్ణం తిరిగింది.

భక్తులు ఒక్కరొక్కరే ఆలయంలో కల్యాణమండపం దగ్గరకు చేరుకుని స్వామివారిని పరివేష్టించి కూర్చున్నారు. తమ కారణం భుక్తాయాసంగా ఉండడంవల్ల ఉపన్యాసమేదీ యివ్వలేరనీ, స్వామివారు మర్నాటినుండీ

కార్యక్రమం క్రమంగా కొనసాగిస్తారని చెప్పాడు శిష్యుడు.

'కాదేమరి?' అన్నట్లు భక్తుల తలలన్నీ ఒకసారి ఊగాయి.

'మేము విశ్రమిస్తాం' అన్నారు స్వామివారు, ఆయనకు సహజమైన రీతితో.

'అల్లాగే తప్పకుండాను' అన్నాయి భక్తుల కంఠాలు కొన్ని. కాని, స్వామివారి సాన్నిధ్యంనుండి దూరమవడం యిష్టంలేక కొంతమంది భక్తులెవరూ తమ స్థానాల్లోంచి కదలలేదు.

వాళ్లంతా అక్కడ ఉండడం నిర్వి రామానందులవారికి చాలా చిరాగ్గా ఉంది. 'మీరంతా యిక్కడినుంచి వెళ్లండి' ఈసారి సూటిగా చెప్పేరు, భక్తులకర్థమయ్యే భాషలో.

ఈ మాటతో అర్థమయినవాళ్లు అక్కడినుండి లేచివెళ్లడాని కుపక్రమించారు. ఇంతలో ఆలయద్వారంవద్ద పెద్ద కోలాహలం వినిపించింది. భక్తుల నేత్రాలన్నీ ఆవైపు తిరిగాయి. మునసబుగారి వెట్టివాడు వెంకడు కొడుకు శరీరాన్ని భుజంమీద వేసుకుని ఆలయద్వారం ప్రవేశించి లోపలకొచ్చాడు. వాడి బట్టలు రక్తంలో పూర్తిగా తడిసిఉన్నాయి. వాడి స్వరూపం భయంకరంగా ఉంది.

'ఏం జరిగిందిరా, వెంకా?' అన్నాడు మునసబు వెట్టివాణ్ణి ఉద్దేశించి. వెంకడు ఏంజరిగిందో చెప్పలేడు. చెప్పేపరిస్థితిలోనూ లేడు. సావధానంగా కొడుకు శవాన్ని దింపి, స్వామివారికి కనపడేలాగా నేలమీద పడుకోబెట్టాడు. ముఖం పోలిక దొరక్కుండా తల చితికిపోయిందా శవానికి! అప్రయత్నంగా చాలామంది కళ్లల్లో నీళ్లు తిరిగాయి శవాన్ని చూసేసరికి. వెంకడి కళ్లల్లో నీళ్లన్నీ అప్పటికే యింకిపోయాయి. ఇంకా ఏడిస్తే కళ్లల్లోంచి రక్తం కారుతుందేమో నన్నంతగా ఎర్రబడిపోయాయి, వాడికళ్లు. వాడు మాటిమాటికీ జుట్టుపీక్కుంటున్నాడు. ఎవరికీ సమాధానం చెప్పే పరిస్థితిలో లేడు.

మునసబుగారు ఉత్తరీయంతో కళ్లు తుడుచుకున్నాడు. 'అసలేమిటిరా? ఏం జరిగింది?' ఆత్రుతగా మళ్లా ప్రశ్నించేడు.

వెంకడి వెనకఉన్న పల్లెలో ఒకడు ముందుకు వచ్చాడు. 'అది కాదండీ! ఏనుగులు నీళ్ళు తాగడానికొస్తాయంటే మేమంతా చూస్తున్నామండీ. మే మెవ్వళ్లం ఏమీ చెయ్యలేదండీ, ఆ ఏనుగుల్ని చూస్తాం లేనండీ, పెద్దఏనుగు వెనకనించే వచ్చి వీణ్ణి పడదోసి బుర్రతొక్కేసిందండీ' ఆ కుర్రాడు కూడా వెక్కి వెక్కి ఏడవడం మొదలుపెట్టేడు.

'ఆ పిల్లవాడు చాలా ధన్యుడు' అన్నారు, అంతవరకూ మౌనంగా కూర్చున్న స్వామివారు, ఆయనకు సహజమైన మందహాసంతో.

వెంకడు వెర్రిగా చూశాడు.

వా డెందుకు ధన్యుడో సుగ్రాహ్యంగా బోధపరచే రాయన—'ఎంతో పుణ్యాత్ములకు మాత్రమే కపాలం పగిలి చావు వస్తుంది. కపాలమోక్షం అందరికీ లభిస్తుందటరా!'

వెంకడు స్వామివారి కాళ్లమీద పడ్డాడు. 'తమరు తలుచుకుంటే యీ కుర్రవాణ్ణి బ్రతికించగలరు.' మానవుడు సాధించగలిగిన పను లేవో, కానివేవో విచక్షణాజ్ఞానం నశించింది, వాడికి దుఃఖావేశంలో.

'నిజమే' అన్నారు, స్వామివారు, నిర్వికారంగా.

సభకులంతా విస్తుపోయి చూశారు. ఆయన కంతటి శక్తిఉండే ఉంటుందని వాళ్ల అంచనా.

వెంకడికళ్లు మెరిశాయి. 'ఈడికి ఎలాగేనా పాణం పొయ్యండి, బాబూ! మా యింట్లో తమరి బొమ్మెట్టుకుని పూజ్జేసుకుంటాను.'

'ఏనుగంటే సాక్షాత్తూ ఆ దేవేంద్రుడి వాహనం' నిశ్చలంగా చెప్పుకుపోతున్నారు, స్వామివారు.

అయ్యే ఉండవచ్చు అనుకున్నాడు, పురాణాలు తెలియని వెంకడు. కాని ఎవరి వాహనమైతే వాడికేం జరిగింది? వాడికి ప్రస్తుతం తన కొడుకుప్రాణం ముఖ్యం. తన కొడుకును త్వరగా బ్రతికించకుండా యీ పురాణం ఎందుకు చెప్తున్నారో, వాడి కర్థం కాలేదు.

'అటువంటి పవిత్రమైన ఏనుగువల్ల మరణాన్ని పొందగలిగిన నీ కొడుకు సరాసరి స్వర్గానికే వెళ్తాడు.'

'వద్దు బాబూ, వద్దు. ఆణ్ణక్కడే ఉణ్ణియ్యండి' వెంకడు లబోలబోమని మొత్తుకోడం మొదలుపెట్టేడు.

'శివుని ఆజ్ఞలేనిదే, చీమైనా కుట్టదురా. ఆయన ఆజ్ఞకు వ్యతిరేకంగా ప్రవర్తించడం బుద్ధిమంతుల లక్షణం కాదురా.'

వెంకడికివేమీ వినపడ్డంలేదు. వినపడ్డంతమట్టుకైనా బోధపడ్డంలేదు. వాడి ఏడుపు మితిమీరిపోతూంది. స్వామివారికి విసుగేసింది. కోపంకూడా వచ్చింది. 'ఛీ, మూర్ఖుడు. చెప్పినా తెలుసుకోలేడు' అని చీదరించుకుంటూ అక్కడినుండి లేచి దూరంగా వెళ్లిపోయారు.

వెంకడు ఏడుస్తూ శవాన్ని భుజంమీద వేసుకుని స్మశానంవైపు దారితీశాడు. ఆ తరువాత ఒక్కరొక్కరే ఆలయప్రాంగణం నుంచి బయటపడ్డారు. పదినిముషాల్లో ఆలయం నిర్మానుష్యమైపోయింది.

సర్వసంగ పరిత్యాగి శ్రీ నిర్వి రామానందస్వామివారు గ్రామంలోకి వచ్చిన మొదటిరోజు గడిచిపోయింది.

* * * *

మర్నాడు మధ్యాహ్నం నిర్ణీత సమయానికి ఆలయంలో స్వామివారు ఉపన్యాసం ప్రారంభించారు. ఆయన భగవద్గీతలోని అంతరార్థాన్ని తెలియజేస్తున్నారు. పందిట్లో కూర్చున్న భక్తులు జాగ్రదవస్థలోనే ఉండి ఉపన్యాససారాన్ని ఆస్వాదిస్తున్నట్లు తెలియడానికి వాళ్ల ఊగే బుర్రలే తార్కాణం. 'పరిత్రాణాయ సాధూనాం| వినాశాయచ దుష్కృతాం' అని స్వామివారు చదివినప్పుడు సాక్షాత్తూ ఆ శ్రీకృష్ణ పరమాత్మ కల్యాణమండపంమీద అవతరించినట్లు గోచరించి భక్తులు ఆనందబాష్పాలు విడిచేరు. స్వామివారికి ఉబ్బసంవ్యాధి ఉండటంవల్ల కాబోలు, ఆయన ఒకగంట ఉపన్యాసం యిచ్చేసరికి ఆయాసం వచ్చింది. అందుచేత అంతటితో ఆ రోజుకు సభ ముగింపుచేసి సభకు విచ్చేసిన పుణ్యాత్ములందరికీ స్వయంగా తులసతీర్థం యిచ్చారు.

నిరాటంకంగా ఉపన్యాసాలతో గడిచిపోయాయి మూడురోజులు. అతి సులభంగా మోక్షాన్ని సాధించే కిటుకు లెన్నిటినో నేర్చుకున్నారు భక్తులు.

నాలుగోరోజు శుక్రవారం. ఆరోజు ప్రత్యేకంగా స్త్రీలుమాత్రం స్వామివారి దగ్గర తులసితీర్థం తీసుకుందికి నిర్ణయింపబడింది. శిష్యులు పెద్ద కాగునిండా నీళ్లు తోడి కల్యాణమండపంమీద స్వామివారికి అందుకొచ్చేలాగా కుడిచేతివైపు పెట్టేరు. స్వామివారు స్వయంగా ఆవరణలోఉన్న నాలుగు తులసిమొక్కల్ని పీకి కాగులో వేసి ఆ నీటిని పవిత్రంచేశారు. స్త్రీలంతా ఒకరి తరువాత ఒకరు ఉత్తరద్వారంగుండా ఆలయం ప్రవేశించి, తమ పేరు చెప్పి, భర్తపేరు ఉచ్చరిస్తూ తులసితీర్థం సేవించి, దక్షిణద్వారంగుండా వెళ్లిపోవాలి — అదీ, ఏర్పాటు! ఉత్తరద్వారం దగ్గర ఉన్న స్వామివారి శిష్యులు ఒక్కొక్కళ్లనే లోపల ప్రవేశపెడుతున్నారు. రమారమి ఏభైమంది తీర్థంతీసుకుని తరించి వెళ్లిపోయారు. తరువాత యిరవై సంవత్సరాల అమ్మాయి స్వామివారి సన్నిధికివచ్చి

తన పేరు చెప్పింది తులసితీర్థంకోసం చెయ్యిచాచి, భర్తపేరు ఉచ్చరించింది, సిగ్గుపడుతోనే స్వామివారు ఉద్ధరిణతో తులసితీర్థంతీసి, ఆ అమ్మాయిని నఖశిఖ పర్యంతం ఓసారి పరీక్షించి, చేతులో ఉన్న ఉద్ధరిణను జారవిడిచారు ఆమె ముఖంలోకి నిదానించి చూసి కన్నుమడిచి చిరునవ్వు నవ్వేరు ఆ అమ్మాయికి శరీరం నిండా తేళ్లూ జెర్రులూ ప్రాకినట్లయింది ముఖం చిట్లించి గబ గబా ఉత్తరద్వారం గుండా పరుగెత్తుకుని వచ్చేసింది అక్కడ తులసితీర్థానికి యింకా నిరీక్షిస్తున్నవాళ్లంతా 'ఏమిటేమిటి' అన్నారు, ఆ అమ్మాయి గాభరాగా చూసి వెక్కుతూ, వెక్కుతూ ఆ అమ్మాయి జరిగిన విషయాన్నంతా పూసగుచ్చినట్లు చెప్పేసింది

స్వామివారు కొంతం అనే అమ్మాయిని అవమానపరిచేరు అన్న విషయం సాయంత్రానికి ఊరంతా అల్లుకుపోయింది 'అలా చేస్తారా, స్వామి?' అనుకున్నారు కొంత మంది పెద్దమనుష్యులు 'వాడిపని పట్టం చాలి' అన్నారు కొందరు గడీలు ఏమైనా నిలకడగా యీవిషయం అంతు తేల్చుకోవాలి అనుకున్నారు అంతాకలిసి మహూర్తం మర్నాటికి వాయిదా వెయ్యబడింది

* * *

శనివారం మధ్యాహ్నం స్వామివారు ఉపన్యాసవేదిక ఎక్కేసరికి సభలో చాలా మార్పు కనిపించింది సభ ప్రతిరోజూకన్న కటకిట లాడుతూంది ఒక్కొక్క పందిరి దగ్గర యిద్దరేసి ముష్కరులు పేకకర్రలు చేత్తో పుచ్చుకుని నించున్నారు సభలో ప్రతిరోజూ ఉండే నిశ్శబ్దం లేదు స్వామి ఎంతో లోకజ్ఞానం కలిగిన మేధావి కనుకనూ, యింతకుముందు ఎన్నో ఢక్కామొక్కీలు తిని ఉండడంచేతనూ విషయాన్ని అవలీలగా ఎసికట్టగలిగారు చాలకాలంగా కూర్చొని సహజమైన గంభీరస్వరంతో అడిగారు, సభికుల నుద్దేశించి, 'మీరంతా నన్ను శిక్షించాలనుకుంటున్నారు కదూ?'

సభలో కోలాహలం అంతరించింది కాని ఎవ్వరూ ఆ ప్రశ్నకు జవాబు చెప్పలేదు

స్వామివారు మళ్లీ చెప్పడం మొదలెట్టారు 'నాకు తెలుసు అంతా తెలుసును నిన్న ఒక యువతిని చూసి నవ్వినందుకు మీరు నామీద పగపట్టేరు అమాయకులు! మిమ్మల్ని అనవలసిన పని లేదు నవ్వినందుకు తగినంత కారణం ఉంది చెప్తాను కాని, ఆ అమ్మాయి యీ సభలో ఉంటే నేనేమీ చెప్పదలచుకోలేదు'

'కారణం చెప్పండి ఆ అమ్మాయి సభలో లేదు' అన్ని మూలల్నుంచి అందరూ అరిచారు

స్వామివారు ప్రసన్నతతో బదులు చెప్పారు 'అంత అందమైనపిల్లకు యింత లేతప్రాయంలోనే వైధవ్యం ప్రాప్తిస్తుందంటే చాలా విచారించవలసిన విషయం మాబోటి సన్యాసులు విచారించకూడదు గనుక నవ్వేను అంతే!' ఆయన మరేమీ మాట్లాడలేదు, ఆ రోజు ఉపన్యాసం యివ్వనూ లేదు అక్కడనుండి లేచి వెళ్ళిపోయారు

ప్రజాసమూహంలో తర్జనభర్జనలెక్కువయాయి స్వామి చెప్పినవిషయం ఎంతవరకూ నిజమో కనుక్కోవాలనుకున్నారు విషయం తెలుసుకుని రావడానికి ఒకణ్ణి రాత్రికి రాత్రే ప్రయాణం కట్టించి పంపేరు, ఆ అమ్మాయి భర్త కృష్ణమూర్తి ఉంటూన్న వైకరానికి వైకరం చెన్నూరికి సమీపంలోనే ఉంది

ప్రయాణమై వెళ్లినవాడు తెల్లవారేసరికి తిరిగి వచ్చాడు తను వెళ్లేసరికి కృష్ణమూర్తి మరణావస్థలో ఉన్నాడనీ మరోగంటకల్లా ప్రాణాలు పోయేయనీ చెప్పాడు ఈ వార్త విన్నాక స్వామివారి ఘనత, గ్రామస్థులకి పూర్తిగా అర్థమయింది ఎలా ఉన్నవాళ్లలాగే వెళ్లి స్వామివారి పాదాలమీద పడిపోయారు

తమ తొందరపాటుతనాన్ని క్షమించమన్నారు, అపరాధన్ని మన్నించమన్నారు శాంతంగా మందలించి, స్వామివారు వాళ్లందర్నీ మన్నించారు కాని, ఆ వూరినుండి మాత్రం వెంటనే ప్రయాణం కట్టేరు, ముందు మజిలీకి ప్రయాణమవుతూన్న స్వామివారిని తొమ్మిదిరోజులూ పూర్తిగా ఉండి మరీ వెళ్లమని భక్తులు కాళ్లావేళ్లా పడ్డారు ఆయన వాళ్లందరికీ చెప్పినసమాధానం ఒక్కటే! 'ఇంత అనుమానస్థులుకల ఊళ్లో ఒక్క క్షణం కూడా ఉండను'

తక్షణమే స్వామివారు తమ శిష్యగణంతోనూ, జంతుసముదాయంతోనూ, పరిచారకులతోనూ ముందు మజలీకి తరలిపోయ్యారు

* * *

స్వామివారు వెళ్లిన రెండురోజులకి చెన్నూరులో ఒక విషయం తెలిసింది అది విన్నవాళ్లంత ఆశ్చర్యంతో స్తబ్ధులై పోయారు చెన్నూరు వచ్చుముందు స్వామి వైకరంలోనే మజిలీచేశారట! అప్పటికే కృష్ణమూర్తి చావుబ్రతుకుల్లో ఉన్నాడట!! చావుబ్రతుకులలో ఉన్న కృష్ణమూర్తి భార్య కొంతం అని తెలుసుకుందుకు స్వామికి ఎంతో కాలం పట్టలేదు — ఈ విషయాన్ని వైకరం గ్రామంనుంచి వచ్చిన ఒక చౌదరిగారు తెలియపరిచేరు ఆయనే మరొక విషయంకూడా చెప్పేరు

'మా వూరి రామయ్యనాయుడుగార్ని ఎరుగుదురా? ఆయన భార్యనికూడా యిలాగే అవమానపరిచాడండీ! ఆ స్వామి! నాటి వరకూ యీ విషయాన్ని [illegible] పోయింది స్వామివారి [illegible] యింకా తేల్చుకుందామని, నిన్న సాయంత్రమే రామయ్యనాయుడు కూడా బయలుదేరాడు, కర్ర పుచ్చుకుని బహుశా యీ పాటికి అటోయిటో తేల్చుకునిఉంటాడు'

మరో గంటకల్లా రామయ్యనాయుడు చేతులో కర్రతో అక్కడ ప్రత్యక్షమయాడు మనిషి బాగా అలిసిపోయినట్లు కనిపిస్తున్నాడు

'ఏం జరిగిందయ్యా!' రామయ్యనాయుణ్ణి చూసి అడిగారు చౌదరిగారు

'ఏం జరుగుతుంది? స్వామికి కపాలమోక్షం జరిగిపోయింది' అన్నాడు రామయ్యనాయుడు ఎగరొప్పుతూ

'ఎంత ఘోరం చేసుకున్నాడో!' అన్నమాటలు అక్కడేఉన్న [illegible] వెంగడి నోటంట అప్రయత్నంగా [illegible] పడ్డాయి

ఉత్తమ శైవమత గ్రంథము
పండితారాధ్యచరిత్ర
వెల రు 5-0-0 లు.
ప్యాకింగు పోస్టేజి 1—4—0
ఆంధ్ర గ్రంథమాల

Edited, Printed & Published by S Sambhu Prasad at the Andhra Patrika Press, 7, Thambu Chetty St Madras